

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

זו א מניי פ"ב מהל' אכל
הלכה ג סמנ דלחין רלה
טו"ש"ע י"ד סימן שע"ב סעיף
ד וסימן שע"ב סעיף ד
וטו"ש"ע אה"ע סימן זה
סעיף ה:
ז ב מניי פ"ב מהל' אכל
יו"ט הלכה ג סמנ ד
ע"ש מה טו"ש"ע אה"ע ס"ס
ועיניו ז:
יח ג מניי פ"ב מהל' אכל
סמנ ד טו"ש"ע אה"ע ס"ס
סימן ד סעיף ו:
יט ד מניי פ"ב מהל' אכל
נדרים הלכה ג סמנ
לחין רלה טו"ש"ע י"ד סימן
ל"ג סעיף ו:
כ ה מניי פ"ב מהל' אכל
טו"ש"ע י"ד סעיף ה:

יעשה מאמר ויקנה בו, ומשום ציטול מלות יבמין ליכא
למחשך כדפרישית בפ' שני (לשיל דף ק"א: ט):
לא מיטמאה לו, פירוש צרגל שהזכירו על הטומאה כדאמרין
בר"ה (דף ק"א: ט) ועוד י"ל דאין מטמאה לו היינו דלגינה

ואי מאמר לב"ש קונה קנין גמור, זה יעשה מאמר צו ויקנה אותה
קנין גמור להיות אשתו להא אן איסור במאמר (ג) ותכל אחותה
מעלו ולא הויה הך אחות זוקמתו ויכנס את אשתו: **אלא** מאי בו,
נהי נמי דלא קני קנין גמור הא אמרת דוחה צרה ותקשה לך נמי

תוספות ישנים

ואי אמרת מאמר
לב"ש קונה קנין גמור
זה יעשה מאמר
ויקנה אל"א מאי דוחה
דחיה גמורה זה
יעשה מאמר וירדה,
פי' המאמר יתנה אחותה
שלא תסור בעלת מאמר
להתייבש וישלמה אם אינו
דוחה אחותה יתנה דאין
לקנותה זה יעשה זה
יעשו ופי' שהרי היתה
צריכה לחסור דהיא אז
בדאשה אחות זוקמתו
אכל ממאמר פריך שפיר
שהיא אן איסור ממאמר
ולאחר המאמר יוכל ליבם
שהרי המאמר דחה
שחמותה לא תאסור
אחות: בבי רבא
מאמר לב"ש נשואין
עושה, לאו לטעם ר'
אלעזר דלעיל נמי
דשטתא לן דלכל תרי
לשני אינו עושה נשואין
השתא מקדושין גרע
דלא סגי לה גנע בקדושין
דעלמא נשואין תתא
עושה אלא ודאי בעינן
לאו לטעם דהא אלא
לשטת ר' אמי דלמיר
[לקמן] דס"ל לב"ש ממאמר
קונה קנין גמור: **אלא**
לענין מסירה לחופה,
וא"ת ומ"מ הדרה קושין
לדוכתן השתא ארוסה
בעלתה בעינן מסירה
לחופה עבד זה ממאמר
מיטמאה, וי"ל למירי אכל
עליה בעל כרתה אכל
המאמר ובעלה דעל
כרתה קונה ציננה, אכן
קנין אי המאמר דקודם
הינחה מנרע גרע הדינא
לעושה כשהיא בעלתה
ובעיה מסירה לחופה: ב"י
הנדרת ע"י דעת
בע"ה היא נדרת,
וא"ת א"כ למה אכתוב
פרשת נדרים, וי"ל דהא
דלמירין כלל הנדרת על
דעת בעלה היא נדרת
היינו לנדר להכתוב
פרשת נדרים: (ט)

חייבת לטמא לו למאן דלמיר צקוטה
(דף ג.) לה יטמא חובה: **עבד** בה
מאמר מיבעיא, וא"ת למשמע דלא
עדיפא בעלת מאמר מארוסה ובהחולץ
(לקמן דף לט.) ופ"ה קאמר רבא גופיה
מאמר לב"ש עושה ודאי ארוסה לדמות
צרה וספק נשואה לחלוץ בנכסים
אלמא מהני לירשה וי"ל דהכא גרס
רבה רבי של אבי דמסיק עלה אמר
ליה אבי ולקמן גרס רבא שהיא
אחר אבי: **אלא** לענין מסירה
לחופה, וא"ת מאי משני דהשתא נמי
תקשי השתא ארוסה בעלמא צעיר
מסירה לחופה עבד זה ממאמר מיבעיא
וי"ל דעבד זה ממאמר וצא עליה
והצילה עושה אותה ככנוסה:
אביה ובע"ה מפירים נדריה,
ואס אן לה אז או שאינה נרשית אז
לא מניי מיפר כדאמרין גדרים (דף
ט"ז): **כגון** (ב) שעמדה בדין בו,
לפי מסקנא שארי"ל דעבד זה ממאמר
דמוכח גדרים בפ' נערה המאורסה (דף
ט"ז ע"ג.) דל"ר אליעזר כיון דעבד זה
מאמר ופסקו לה מוונות משלו נודרת
על דעתו ולר' יהושע דוקא נדר
יבם אכל צמרי כיון דאי צעיר אחיה
פסיל לה עליה צריכה או גניטא
אינה נודרת על דעתו ולר"ע אפילו
ביבם אחד קאמר דלא יפר אפילו
עבד זה ממאמר משום דאין חייבים
עליה סקילה כנערה המאורסה ולא"
יתכן לפי זה מה שפי' בקונטרס גרים
פ"ב (לשיל ז' ד"ה וי"מ) דמאן דלמיר
אין זיקה אפי' נדר היינו ר"ע דמני
סבר דיש זיקה ואפי' הכי לא יפר
משום דאין חייבין עליה סקילה:
שלושה

ואי ס"ד מאמר לב"ש קונה קנין גמור זה
יעשה מאמר ויקנה וזה יעשה מאמר ויקנה
אלא מאי דוחה דחיה גמורה זה יעשה
מאמר וירדה זה יעשה מאמר וירדה **אלא**
מאי אית לך למומר מאמר דהתיירא דחי
דאיסורא לא דחי ה"ג מאמר אפילו למ"ד
מאמר קונה קנין גמור מאמר דהתיירא קני
דאיסורא לא קני רב אשי מתני הכי אמר ר"א
לא תימא מאמר לב"ש דחי דחיה גמורה
וצרתה חליצה נמי לא בעיא אלא דוחה
ובשייר הוא א"ר אבין אף אנן נמי תנינא
ב"ש אומרים יקיימו יקיימו אין לכתחלה לא
ואי ס"ד מאמר לב"ש דוחה דחיה גמורה
זה יעשה מאמר וירדה זה יעשה מאמר
וירדה ואלא הא קתני בש"א אשתו עמו
והלזו תצא משום אחות אשה אלא"
דחויא לכולהו חויא למקצתה יבמה דלא
חויא לכולהו לא חויא למקצתה ב"ע
רבה"
מאמר לב"ש נישואין עושה או אירוסין
עושה אמר ליה אבי למאי הלכתא אילימא
לירשה וליטמא לה ולהפר נדריה השתא
ארוסה בעלמא תני ר' חייא אשתו ארוסה
לא אונן ולא מטמא לה וכן היא לא אוננת
ולא מטמאת לו במתה אינו יורשה מת היא
גובה כתובתה עבד בה מאמר מיבעיא
ואלא לענין מסירה לחופה מאי נישואין
עושה ולא בעיא מסירה לחופה או דלמא
אירוסין עושה ובעיא מסירה לחופה א"ל"
השתא לא עבד בה מאמר כתיב"
יבא עליה בעל כרחה עבד בה מאמר
מיבעיא א"ל (ב) שאני אומר כל העושה
מאמר ביבמתו פרוה ממנו זיקת יבמין

יעשה מאמר צו ותלמה אחותה
ויכנס את אשתו: דהתיירא דחי.
מאמר שנעשה צמיר להי הוה צעיר
ליבומי בשעת מאמר הוה מניי ליבומי
כגון צמתי דעדיין לא נפלה אחותה:
דאיסורא, כגון דנפלו שמי האמיות
קודם מאמר: דהא נמי, לענין קניה:
וצרתה, אחותה שנעשית לה לרה
ציקה חליצה נמי לא מיבעי (ד) דתלמא
משום אחות אשה: **אלא** דוחה, אותה
מלאסור (ה) אשת בעל המאמר
עליו: ומושייר, דבעיה חליצה אם צמית
לינשא עד שלא כנס היבם את בעלת
המאמר ולקמיה פריך ליה הא קתני
הלזו תצא משום אחות אשה למשמע
אף ממליצה: זה יעשה מאמר וירדה,
את אחותה מעליו ואח"כ יבא את זו
אלא לאו משום דלא דחי דחיה גמורה
וכל כמה דרמיא עליה לחליצה זוקמתו
היא ואוסרת את זו עליו: ה"ג **אלא**
יבמה דחויא בו, כלומר אלא לעולם
דוחה דחיה גמורה ודקשיא לך התם
נמי לדימי לא דמיא למתנייה דהא
דפי נפלה ועבד מאמר הוה תיירא
לכולהו מילי דיבמה להתייבש ולחלוץ
הלך חויא למקצתייה למאמר דמאמר
דחיה אחותה לכשתפול אכל התם
דמירייהו נפלו קודם מאמר ולא חזא
לכולהו מילי דיבמה לא חזיא למקצתה
לפיכך אן מאמר דוחה אחותה:
השתא ארוסה, דקידושין לדיה
לדוריית' מני רבי חייא אינו יורשה ואינו
מטמא לה מאמר יבמין מדרבנן
הוא דהא מדאורייתא יבמה יבא עליה
כמו דתנא מיבעיא: לא אונן, ליאסר
נקדשים (א): **ואלא** מיטמאה, אם כן
הוא דהא לאו שארו הקרוב אליו"
היא: וכן היא לא אוננת, להיות אסורה
נקדשים: **ואלא** מיטמאה, אינה צריכה
להתעסק בו (א) ולא דוקא נקט ולא
מיטמאה דהא צמית אפילו לא הוהזרו
על הטומאה: אלא חליצה נקט לא
אוננת דליצטרך ליה נקט ולא מיטמאה
דבעי למתני תמרי צדקה וצדקה
כך שמעתי ולי נראה ולא מיטמאה
כגון צרגל שישאלים מוזהרים על
הטומאה (ב) מונעלתם לא תגעו
במ"ד ר"ה (דף ק"א: ט): גובה כתובתה,
ודכתב לה מן האירוסין מיתוקמא
בכמותה צפרק הכותב (דף ט"ז):
ואלא בעיא מסירה לחופה, דאס צא
עליה בעל כרחה בעל חופה קמי ואי
בעל כרחה, דקמי לה ונעשית כאשתו:
לכל דבר צריכה צע"כ שאין זה חופה:
וחל"ה עליו זיקת אירוסין, ונשואין של

תוס' חר מקמאי

ת"ד שומרת יבם בין
ליבם א' בין לשנים ר"א
[אומר] יפר ר"י אומר
לא: ולא לשנים ר"ע
אומר לא לאחד ולא
לשנים והלכתא כר"א
דק"ל יש זיקה אפילו
בתרי והוינן בה לר"א
הי נמי ריש זיקה אפלו
בתרי בשלמא לא מפיר
אלא לתרי אמאי מפיר
כ"א לכדו ואוקימנא כגון
שעמדה בדין עם א' מהן
ופסקו לה מוונותיה
משלו וכדרכי פנחס
משמיה דרבא דאמר
כל הנודרת ע"י בעלה
היא נודרת ואיכא
דמפיר אע"ג דעמדה
בדין

הגהות הב"ח

(א) גמ' ח"ל אין שאני
אומר: (ב) שם שעמד
דנין ופסקו: (ג) רש"י
ד"ה וזו ממאמר וכו' אין
איסור ממאמר והויא לה
ככנוסה ותכל אחותה:
(ד) ד"ה וצרתה וכו'
ותצא משום: (ה) ד"ה
אלא וכו' מלאסור את
בעלת המאמר: (ו) ד"ה
לא אונן ליאסר נקדשים
דכתיב: לא אסרתי:
באוגי ממנו ס"ד:
(ז) ד"ה ולא מיטמאת
וכו' ולא דוקא, ג"כ וכן
פרש"י בסנהדרין דף כ"ג
ע"ב וע"ל דף מג ע"ב:
(ח) בא"ד מונעלתם
לא תגעו: (ט) ד"ה
ואמר רמי נר אהבה
גרסינן: (י) תוס' ד"ה
יעשה וכו' בפ' שני, ג"כ
דף י"ח ד"ה אומרים לו
המתן: (כ) ד"ה לא וכו'
ועוד י"ל ג"כ וכן פרש"י
בב"מ דף י"ח ע"א וכן
פרש"י לקמן דף מג ע"ב:
(ל) ד"ה כגון שעמד
דנין כו' לפי מסקנא זו
שליחי:

תורה אור השלם

א) פי' ישבן אחים יחדו
יבית אחד מהם וכן אין
לו לא תהיה אשת
המת והצויה לאיש ז'
יבמה יבא עליה ולקחה
לו לאשה ויבמה:
[וברים בת, ה]

ליקוטי רש"י

נישואין עושה, ירשה
ומיטמא לה והכא עליה
נידון כגון [נדרים ע"ג]:
לא אונן, אם מתה אינו
נאסר נקדשים מהמת
וכן היא לא אוננת, וכן
היא אינה נאסרת מיתנה נקדשים, ואלה מטמאה אינה מטמאה
ליבומי ואלו מיטמאת ואלו דוקא נדרים דכונה לא הוהזרו על הטומאה
[ואיית דלא גרסי אינה מיטמאה] [סנהדרין ס"ג].
אינה חייבת ליעטל לו וע"פ שמונה להחמק בששה [בשבעה] ממי
מנה האמורים שפרשם כהנים [ויקרא כ"ב] דכתיב לה יטמא מנה
ו אינה מהס דלאו שאני היא אכל אם רוחה היא ליעטל אינה
מוזהרת מליטמא אפילו כהנת דעני אשהי כתיב
ולא צמית אהרן [בכתובות ג.]. אינה חייבת להחמק זו וליטמא זו
בין כהנת בין ישראלית וע"פ שמונה ליעטל ממי האמורים
שפרשם כהנים [ויקרא כ"ב] לאו משום שהיונה כהנת
דלמירין כהנת דאין כהנת מוזהרות על הטומאה דכתיב [שם]
כתיב לה יטמא מנה ואלו כהנת מוזהרות על הטומאה
דכתיב לה יטמא מנה ואם לאו למה מוזהרות איתו על כרחו
ומעשה יוסף הכהן כו' בתורה כהנים [ב"מ שם]. אינו יורשה,
מנויית בית אביה דלא חקין יורשת הבעל או שמתקן
לשלושים [כתובות שם]. לגבי ירושת הבעל שארו כתיב
לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה מכלן
שהבעל יורש את אשתו [שם ט"ז]. לירושת הבעל נפקין
לן משארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה וכו' נבבא
במ"ד ק"א: (א) ואלו לאו שארו הוא [ב"מ שם]. [המשך
בסוף המסקנא]

הגהות וצינונים

[א] דפ"ז "רבא", ועי'
תוס' כאן ד"ה עבד
ולקמן לט רע"א:
[ב] "א"ל" נראה מיותר
[שיש, וכן ליתא בקצת
כ"י]: [ג] [בגדרים
לישא] (גליין): [ד] כ"ה
מחשבת
"המתן", והבית פנחס
מקיים הניסח הישן:
[ה] צ"ל איירי (בית
פנחס, וב"ה ככת"י), ועי'
אות הבא: [ו] מהרש"ל
[השלם] הגיה "לא, ולפי'
אין להגיה ע"ל: [ז] צ"ל
ע"א:

וחלה עליה זיקת אירוסין מאי ת"ש"
שומרת יבם בין יבם אחד בין שני יבמין
ר"א אומר יפר ר' יהושע אומר לאחד ולא לשנים
ד' עקיבא אומר לא לאחד
ולא לשנים והוינן בה "
בשלמא ר"ע סבר אין זיקה אפי' אחד לר' יהושע
לחד יש זיקה לתרי אין זיקה אלא לר"א נהי נמי
דקסבר יש זיקה בשלמא לחד מיפר אלא לתרי
אמאי וא"ר אמי (בר אהבה"
בה מאמר "
וב"ש היא דאמר מאמר קונה קנין גמור אי אמרת
בשלמא נישואין עושה משום הכי מיפר אלא אי
אמרת אירוסין עושה היכי מצי מיפר והתנן"
נערה המאורסה אביה ובעלה מפירים נדריה
אמר רב נחמן בר יצחק מאי מיפר בשותפות ולר"א
דאמר מאמר לב"ש אינו קונה אלא לדחות לצרה
בלבד אמאי מיפר בשותפות אמר לך ר' אלעזר
אימר דאמרי אנא אינו קונה אלא לדחות לצרה
בלבד דלא סגי לה בגיטא אלא בעי נמי חליצה
להפר נדריה מי אמרינן ואיבעית אימא אמר לך
רבי אלעזר ולרב נחמן בר יצחק מי ניהא מי קתני
יפרו יפר קתני אלא הכא במאי עסקינן
בר יצחק מי ניהא מי קתני יפרו יפר קתני אלא
הכא במאי עסקינן (ג) שעמדה בדין ופסקו לה
מוונות משלו וכדרב פנחס משמיה דרבא דאמר
רב פנחס משמיה דרבא כל הנודרת על דעת
בעלה היא נודרת: מתני'

שאר נשים ואם צא עליה לאחר מאמר
צלא חופה לא קניה: יפר, אחד מהן את נדרה:
לאחד ו"א לשנים, שומרת יבם א'
יפר אכל שומרת לשני יבמין לא יפר לא זה
זה ולא זה: אין זיקה, דמיהו ככנוסה:
ואפילו בחד, היכא דליכא אלא חד דודאי עליה
רמיא אפי"ה אין זיקה: לתרי אין זיקה, דלא
יענין להי מיניהו רמיא ואפילו שניהם כחד
אין הפרתן הפרה דקלישא זיקתן: **אלא**
אפי"ה מאי, נהי נמי דיש זיקה אפי' לתרי
מיהו יפרו שניהם: ד"א סגי ד"ה בגיטא,
העושה מאמר ציננה וצא להוציאה צעיר
ואכניה כלרוסה: צדחות בצרה, צמיתות
שנפלה לפניו אחר מאמר זה: ד"א סגי ד"ה
בגיטא, העושה מאמר ציננה וצא להוציאה צעיר
חליצה וגט ולא אמרינן ככנוסה היא וקמי
לה נגט: אמר לך רבי אלעזר וירב נחמן מי ניהא,
כלומר נהי נמי דקונה בשלמא אי נישואין
עושה שפיר אלא לרצ נחמן דאמר לא עבד
אלא אירוסין מי ניתא הא בשותפות ליכא
למימר דיפר קתני יפרו מיבעי ליה: **אלא**
הכא במאי עסקינן שעמדה בדין, לדידי
[אפילו] צלא מאמר ולרצ [אמרי] אחר מאמר
ולא לרצא לפטור: ופסקו ד"ה מוונות
משלו, דתמיא לקמן צמולך (דף ט"ז): עמד
דנין וצרת מונית משל יבם דמהשתא בעלה
הוא ועל דעתו נודרת על מנת שירצה:

ממתי

ארבעה אחין

פרק שלישי יבמות

ל

כא א מיי פ"ו מהלכות
יטס הלכה וסג עין
נא נב טו"ע אה"ע סימן
קטע סעיף ז'
בב ב ז מיי"ט סס הלכה יא
טו"ע"ע שם סעיף א'
בג ד ד מיי"ט סס הלכה יב
טו"ע"ע שם סעיף ח'
כד ו מיי"ט סס פ"ו הכ"ה
טו"ע"ע שם סעיף ז':

תוספות ישנים

זאת אומרת אין זיקה
ואפילו בחד. וא"ת הא
מפסק כ"ד לעיל דייקין
הכי וי"ל דלמטרך
למטרך מנ"ש לעיל
וא"ת הא נמי דייקין
בג"כ במה"ש בסמך.
י"ל דמתי דלמטרך
למטרך כדפרי"ט (לעיל ז')
דמסנרד אמרנא יט
זיקה: אב"ד הבא ד"א
אדרי"ה מהאי ביתא
דגמרי אימא ד"א.
וא"ת הא ממתי"ן לעיל
דלמטרך אהין שמעין לה.
י"ל דשמי"ה סס דנהי
ללא אהין מהאי ביתא
לממרי מ"מ לא אהינא
בנפילה ראשונה אבל היכא
ללא אהין לה מהך ביתא
לממרי ואהינא בנפילה
ראשונה אימא לא:

גליון הש"ס

מתני' הרי זו אסורה
ע"י עו"מית. ע"י
לקמן דף נב ע"א מ"ה
לא פקע:

תורה אור השלם

א) כי ישבו אחים יחדו
ומת אחד מהם ובן אהן
לו לא תתן אשת
המת החוצה לאיש זר
יבמה יבא עליה ולקחה
לו לאשה ויבמה:
(דברים כה, ה)

הגהות וצינונים

א) י"ג וישירה (עי'
הגהת הבי"ח לקמן לב
ע"א ויעביד ורש"י,
וכ"ה ברי"ח ובכמה
כח"י: ב) צ"ל האחות
(דפרי"ד): ג) נדב"ל
אחות: ד) "במאמר"
אולי ט"ס (רש"י,
ע"י"ש): ה) כתי"ו ועודה
בנפילה ראשונה
תתייבב דהאי:
ו) כמ"ו וברש"י שבר"ך
וכתי"ו נוסף "אחיו":
ז) נדב"ל האחות:
ח) מתכות "בשלמא"
אי לא" עד כאן
ליתא בדפוס"ר ובכתי"ו:
ט) צ"ל ובכבא השנייה
(גליון) וכע"ז במראה
כהן ובחכמת מנחה:
י) נראה להגיה שהיא
(רש"י ע"י"ש, וכ"ה
בתוס' הרא"ש): כ) כ"ה
באר זרוע ח"א סי'
תרכג, ע"י"ש עוד תיקוני
לשון:

ליקוטי רש"י

אין זיקה. לא אלימא
למיהו כלרופס (לעיל י:).
דמיהו כלשמו עד שחננס
למספה (גרי"ס ע"ד).
שעינמה זקוקה ליבם לא
אלימא כלרופסין (ר"ן גרי"ס)

מתני' הראשונה. לפילה: גמ' נכרית יבומי נמי מייבמה.
ולא אמרינן משמת בעל האחות^א ונפלה לייבם הזקקה לנשוי נכרית
לכדו דהא על בעל אחיות^ב לא רמיא ועשית (ג) זו ארתה זיקה
וכשמת תאסר הנכרית על הנשאר משום ארת אחות אשה: ואפילו
בחד אחא. כדפרישית דלע"ג דמתי
אחין יניחו אחין זו זקוקה אלא לנשוי
נכרית לכדו: מתני' הראשונה.
לנישואין: גמ' היינו הך. וכ"ש
הוא להשתא ומה התם לנכרית עיקר
נשואה היא לאחות אשה נפלה עליה
ועשית ארתה במאמר^א אסרתה:
הבא. לאחות אשה עיקר נשואה היא
לא כ"ש דלמאסר נכרית שהיא טפלה:
הא תנא ברישא. משנה אחרונה זו
שנה תחלה והיא דלעיל לא היו
דעתייה למיתי משום דמיה (ה)
להתירא הואיל ונכרית עיקר והדר
מיה לאיסורא משום דמ"מ ארתה
היא ומתייה: ואידי דקא הביבה ליה.
דמיוש הוא: אקדמה. ומה לא היה
צריך למיתי ספחא אלא הואיל ונשנית
לא זזה ממקומה: [מתני' שעה
אחת. בנפילה ראשונה כשנפלה
מאחיו הראשון: גמ' הרי היא באשת
אח ב"ו. ולע"ג דהדר איחויא: בנפילה
ראשונה. כל זמן נפילה ראשונה הימה
אשתו קיימת שהיא אסורה: אב"ד
היבא דאיתחויא בנפילה ראשונה.
כגון שמתה אשתו אחר מיתת אחיו
ולא כנסה נשוי נכרית: דאידחיא ל"ה
מהאי ביתא לגמרי. (ו) שנפלה ואין
כאן אח אלא זה בעל אחותה נדמית
ונפטרת לשוק ואין עליה כל זיקה
עוד: אב"ד היבא ד"א אידחיא מהאי
ביתא לגמרי. בשעת נפילה שהיה
סס נשוי נכרית וזקוקה לייבם אימא
מיגו דמיה לנשוי נכרית עדיין זיקתה
עליה וכי מתה אחותה ועודה בנפילה
תתייבם ליה בנפילה^א: קמ"ל. רב
יהודה דלא: מתני' ונכנסה המגרש
ומת. מותרת זו להתייבם שהרי עד
שלא כנסה גירש את הראשונה שהיא
ערוה^א ולא הימה ארתה מעולם:
וזהו שאמרו. צפרק ראשון^ב נתגרשו
העריות לרומיהן מותרות: גמ'
מעמא דגירש. בעל האחות^א תחלה
ואח"כ מת נשוי נכרית דאפילו צוקה
לא נעשית ארתה מעולם הא מת
נשוי נכרית והזקקה נכרית לנעלי
אחיות ואח"כ גירש ונשאה לזו הואיל
וקודם שגירש נעשית ארתה צוקה
אסורה על אחיו כשימות המגרש
משום ארת אחות אשה בשלמא אי לא
כנסה היא מותרת לזה משמת זיקת
אחיו הראשון אצל משכנסה ועכשיו
זקוקה לזה מכח בעל הערוה אסורה^א
ולע"ג דלא הימה ארתה אלא צוקה:
בתרי אחי. כגון הכל דכי מת נשוי
נכרית קודם גירושין של זה הימה זו
זקוקה לשני בעלי האחות ומנהיגה
זה זיקה זו לאוסרה על השני: קשיא
דרב נחמן. דייק לעיל מסתם מתני'
אמר ר' רב אשי. ההיא זיקא דלעיל לאו
דוקא דה"ה א"ע"ג דלא עבד מאמר בעל
הנכרית בלחות (אשה) אשת אחיו כשימות נכרית אשתו הואיל וערוה על בעלה לכדו הוית רמיא (ו) נעשה ארתה צוקה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' חו"ל להמירא
ושריא. נ"ב ע"ל נדף לב
ע"א כשהוא סוגיא:
(ב) שם לאפוקי מב"ש:
(ג) רש"י ד"ה נכרית
וכי ועשית נכרית זו
ארתה וכי אחות אשה
בזיקה הס"ד:
(ד) ד"ה הא תנא וכי
משום דמיה כדפרישית
להמירא: (ה) ד"ה
דלמירא וכי משנפלה
ואין: (ו) ד"ה אמר לך
וכי הוית רמיא ונעשית
ארתה: (ז) תוס' ד"ה
דמייבם וכי וכלן דזיקא
דזקק לומר קי:
(ח) ד"ה הואיל ונכרית
וכי ומת אסורה הואיל
שנפלה עליו: (ט) ד"ה
גירש וכי אשה ארתה
נכרית ומת:

תוס' חד מקמאי

בדין ופסקו לה מזונותיה
אינו מפיר אלא אי"כ
עשה בה מאמר ומ"מ
שניהם מפירין ולא
הזמורה בדין: הרב
אלפס פסק צרת ערוה
דכנס ואח"כ גירש
מותרת הצרה להתייבם
דמיה מפילה ובין
דבשעת (ערוה) [נפילה]
לא הוי צרת ערוה מותרת
וג"כ מתני' דג' אחין
שנים מהם נשואין ב'
אחיות וא' נשוי נכרית
וגרש א' מבעלי אחיות
את אשתו ומת נשוי
נכרית וכנסה המגרש
פסק דבמת ואח"כ גירש
אסור' והיבם טעמא
למילתיה דגורזי הכא
משום זיקה דעלמא. אין
הכי גבי נכרית כיון
דבשעת נפילה באיסור
זיקה נפלה קמיה לא
מהני לה גרושין אלו
דברי הרב ז"ל. ויש בהן
כמה תמיהות חזא דאם
אתמר להני טעמי למה
ליה לר' ירמיה לנשוי
תברא מי ששנה זו לא
שנה זו ולרבא למה ליה
למירא זו ואצ"ל זו קתני
לישני ליה דשאני הכא
דגורזין משום זיקה
דעלמא. אין בשעת
נפילה אתסרא ליה למה
ליה למירא הכא אליבא
דרבא זו היא למעוטי מת
ולא גירש ולא כנס
לוקמה אפי' רכנס וגירש.
ומאי דכתב נמי הכא גבי
נכרית כיון דבשעת
נפילה באיסור זיקה נפלה
קמיה לא מהנו לה
גירושין לא יורדו לסוף
דעתו דמאי איסור זיקה
איבא בנכרית והרי ב'
אחין הנשואין ב' אחיות
הזו קיימת בשעת נפילת
שנים מהן נשואין ב' אחיות וא' נשוי (א) נכרית ומת נשוי נכרית וכנס א' מבעלי אחיות את אשתו וכי ולא קתני עבר
וכנס ועוד אם עבר וכנס מוציא דקתני רישא בה"א ויצאור אלא דמאי ליתנהו להני טעמי דכתב הר"ל ומיהו אפשר
דרב אשי לית ליה דרבא דאליבא דהאי [תנא] נישואין הראשונים מפילין מת (א) ואחר כנס גירש אסורה ואפ"ה הלכתא
כת"י דכנס אח"כ [גירש] מותרת דמיה מפלת חזא דהא רבא ס"ל דלא פליגי אהדרי. ועוד דתנן נפל
הבית עליו ועל אשתו שהיא בת אחיו ואין ידוע איזה מהן [מת] ראשון צרתה חולצת ולא מתייבמת אלמא האי תנא ס"ל
מותרת מפלת ועוד"ל רב אשי לא שמענן ליה בהדיא דלימא מת ואח"כ גירש אסורה אלא ש"מ זאת אומרת יש זיקה
ואפ"י בתרי אחי וא"כ ס"ל כרבא דאמר זו היא למעוטי מת דלא גירש ולא כנס ש"מ דיש זיקה אפלו בתרי אחי:

הגהות על תוס' חד מקמאי

(א) נראה דל"ל ואח"כ גירש או דל"ל מת וכנס ואח"כ גירש.
שם כו. [אפוקי] [ב]ב"ש. צפ"ד אהין (לעיל כט.) כ"ש אמרינן אשתו עמו והלזו תלא משום אחות אשה כו' (לעיל יח.)

שלישה אחין. עהך רישא גרסינן הראשונה יולאה משום אחות
אשה וראשונה לפילה קאמר דומיא דההיא דפרק
צ' (לעיל י:). וצנצא בתרא^א ה"ג השניה יולאה כו': אמר רב נחמן
זאת אומרת אין זיקה. תימה שלא דקדק רב נחמן על מתני' דיש
כילד (לעיל י:): דחביבה ליה
אקדמה. בשאר מקומות^א אין דוחק
לומר כן אלא אמר זו ואין צריך לומר
זו קתני וכלן (ו) דמק לומר כן לפי
צנצא שלימה ללא צריכה היא:
(ב) ונאסרה עליו שעה אחת.
צחק צנצא הו"מ למינקט ואחד מופנה
אלא נקט הכי משום לנכרית נמי
מתסנרד לפי שהימה^א ארת אחות אשה
שעה אחת וקנת קשה שאינו מזכיר
הכרה כלל וא"ת לרבי ירמיה דאמר
(לעיל דף יג.) דהאי תנא דפירקין
סבר נישואין מפילין אמאי לא נקט
דמתה אחת מן האחות תחלה ואח"כ
מת בעלה של שניה וכנס נשוי
נכרית את אשתו ומת אסורה שנאסרה
עליו שעה אחת כיון דנישואין מפילין
וכן צנצא דלקמן^ב צ' אחין ה"ל
למתני שמתה אחת מהן תחלה ואח"כ
מת בעלה של שניה וי"ל דלא מהני
למימר נישואין מפילין אלא לענין
שאם הימה ארת ערוה שעה אחת
שוב אין לה הימך אע"פ שבשעת
נפילה כבר אינה ארת ערוה אצל
כאן משום נישואין מפילין לא נשכחה
כאלו נפלה צמי אשתו יולאה ממנו
בארתה שעה משום אחות אשה:
גירש אחד מבעלי אחיות את
אשתו. תימה אמאי נקט ג' אחין
ה"ל למימר צ' אחין נשואין צ' אחיות
וגירש האחד את אשתו ונשא אשה
אחרת (ט) ומת ולרבי ירמיה ניחא
כיון דלמטרך לאשמועינן דיש זיקה
כדדייק רב אשי בגמרא ולרצא נמי
נקט הכי למעוטי מת ולא גירש אצל
לרצ נחמן דקסבר אין זיקה קשיא
אמאי נקט ג' אחין וי"ל דלרצ נחמן
נקט הכי אגב אורחיה לאשמועינן
דאין זיקה דכ"י ירמיה ס"ל דנישואין
מפילין ואם יש זיקה תיתסר אע"ג
שכונה נכרית כזקוקה לו משעה
שנשאת לאחיו דנישואין הראשונים
מפילין ורצ אשי דייק מינה דיש
זיקה סבר דלא אסרינן לה משום
דל"ל לה ליאסר אח"כ תרי נישואין
מפילין: זאת אומרת יש זיקה.
וא"ת והיאך כנסה המגרש והא הוא
לה ארת אחות אשתו צוקה^א וי"ל דלא
שכיב ארת אחות אשתו צוקה אלא
כשמת אחיו ונפלו שתייהן לפניו אצל
כשהוא חי לא ומה שכתב בעל ה"ג^ב
דאם מת ולא גירש אסורה לתרויהו
לא צעוד ששמיס חייס אלא לכל
אחד כשימות אחיו תהיה אסורה:
כתב

מתני' שלישה אחין שנים מהם נשואים שתי
אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מבעלי
אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת
הראשונה יוצאה משום אחות אשה ושניה
משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית
חולצת ולא מתייבמת: גמ' טעמא דעבד
בה מאמר הא לא עבד בה מאמר נכרית
יבומי נמי מייבמה אמר רב נחמן זאת
אומרת^א אין זיקה ואפילו בחד אחא:
מתני' שלישה אחים שנים מהם נשואים שתי
אחיות ואחד נשוי נכרית מת הגשוי נכרית
וכנס אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת
הראשונה יוצאת משום אחות אשה ושניה
משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית
חולצת ולא מתייבמת: גמ' הא תו למה
לי היינו הך השתא ומה התם דאחות אשה
הויה צרה לנכרית אמרת נכרית אסורה הכא
דנכרית הויה צרה לאחות אשה לא כ"ש
תנא הך תנא ברישא והך (ב) חזיא
להתירא ושריא^א והדר חזיא לאיסורא ואידי
דחביבה ליה אקדמה^ב ומשנה לא זזה
ממקומה: מתני' שלישה אחין שנים מהם
נשואים שתי אחיות ואחד נשוי נכרית
מת אחד מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית
את אשתו ומתה אשתו של שני ואח"כ מת
נשוי נכרית הרי זו אסורה עליו עולמית
הואיל ונאסרה עליו שעה אחת: גמ' אמר
רב יהודה אמר רב כ"ל יבמה שאין אני קורא
בה בשעת נפילה^א יבמה יבא עליה הרי היא
כאשת אח שיש לה בנים ואסורה מאי
קמ"ל תנינא הרי זו אסורה עליו עולמית
הואיל ונאסרה עליו שעה אחת מהו דתימא
הני מילי היבא דלא איחויא לה בנפילה
ראשונה אבל היבא דאיחויא לה בנפילה
ראשונה אימא תישתרי קמ"ל הא נמי תנינא
שני אחין נשואים שתי אחיות מת אחד מהם
ואח"כ מתה אשתו של שני הרי זו אסורה
עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת
מהו דתימא התם הוא דאידיה ליה מהאי
ביתא לגמרי אבל הכא דלא אידיה ליה מהאי
ביתא לגמרי אימא מיגו דחזיא להאי נשוי
נכרית חזיא נמי להאי קמ"ל: מתני' שלישה
אחים שנים מהם נשואין שתי אחיות ואחד
נשוי נכרית גירש אחד מבעלי אחיות את
אשתו ומת נשוי נכרית וכנסה המגרש ומת
זו היא שאמרו וכולן שמתו או נתגרשו
צרותיהן מותרות: גמ' טעמא דגירש
ואחר כך מת אבל מת ואחר כך גירש
אסורה אמר רב אשי זאת אומרת יש
זיקה אפילו בתרי אחי ולרב אשי קשיא אמר לך רב אשי
יה"ה דאף על גב דלא עבד בה מאמר נכרית מוחלץ חלצה יבומי
לא מייבמה והא דקתני מאמר^א לאפוקי (ב) ב"ש דאמרי מאמר קונה
קנין
קנין
קנין

שם. אין סס לזיקה [לקמן גג.] דחביבה ליה. משום דמיוש הוא. ומשנה. שימיה היא משנעית וזו הואיל והימה שניה
מתחלה. "א זזה מפקומה. לטוקרה לגמרי. התם הוא דאידיה ליה מהאי ביתא דגמרי. דשעת נפילה אימיה
מהאי ביתא לגמרי דאין כאן אלא בעל אחותה ומשעה שנפלה לפניו אין זיקת יבם עליה. ד"א אידיה ליה מהאי ביתא
דגמרי. דהא קאי נשוי נכרית שזקוקה לייבם וקודם ליה נה בשעת נפילה יבמה יבא עליה אפי' הכי חשקין לה לגבי בעל
אחותה כאשר את שיש לה בנים לאיסוריה עליה אפילו לאחר מיתת אחותה [לקמן לב]. ובג"כ המגרש ופת. ומכלה נכרית
לפני שלישי ששתי אחות אשתו של (ו) [וח] הראשונה דהויה (לבו) [נה] ארת אחות אשה משנאסרה. צרותיהן מותרות.
הואיל ולא הימה אחות אשתו של זה ארת לנכרית זו שקודם שזואים של זו נתגרשה [לעיל יג. ע"פ ביח]. יש זיקה. זיקת יבם
הויה ככונסה [לעיל יח]. לומר מותרת זיקה לשוי אחות זקוקה לאחות אשתו ומשנאסרה (ע"ד). פליגי נה איכא למי"ד
זקוקה כלשמו להפסת נדרים ולאסור קרוינא ואיכא למי"ד אין זיקה ובפירקין דלעיל (יז) פליגי נה רב הונא ורב יהודה
[שם כו.]. [אפוקי] [ב]ב"ש. צפ"ד אהין (לעיל כט.) כ"ש אמרינן אשתו עמו והלזו תלא משום אחות אשה כו' (לעיל יח.)

הרשב"א

רנז

שאינן פתחו של זה כפתחו של זה ועוד שהם עצמם אינן יכולין להתיר לעצמם אלא מה שהגו בקהלות להחרים ולהתיר אינו אלא מפני שכן נהגו וכאלו התנו ומן הסתם שיוכלו להתירו ועל דעת כן החרים והרי הוא כדרי האשה שהבעל יכול להפיר ואפי' נדרה על דעת רבים שאין לו הפרה בעלמא וכדמפרש ר' פנחס טעמא לפי שכל הנודרת על דעת בעיה היא נודרת כדאיתא בנדה בפרק יוצא דופן ולפיכך כל שהחרים הצבור בלשון שדרכן להתיר מתירין אבל אם חדשו לשון בחרם שאין דרכן להתיר כיוצא בו כבר גלו בדעתם שאין חרם זה כשאר חרמות שהם תולין בעצמן להתירו אלא העמיקו על דינו שאין לו היתר:

תמה) ומה שאמרת שמעשה היה שעשו הצבור קצבה לדמי הבשר הנמכר במקילין ושלא רצו הקצבין לקבל והחרים הצבור שאם לא ימכרו באותו סך שלעולם לא יהיו באותו אומנות והקצבין נמנעו מלשחוט להם ועמדו הצבור ימים בלא בשר ורצו הקהל להתיר החרם ואמרת ששאלו לחכם שבארץ היא הורה להם שמתיר להתירו ואתה אמרת אין צריך להתירו והרי זה כמי שנשבע שלא ישא פלונית שאביה רע שאין שבעתו שבעה דהוה ליה כתולה שביעתו באותו דבר:

תשובה כבר אמרתי לך דרך השבועות שהצבור יכולין להתיר ושאינן יכולין להתיר ולפיכך צא וראה אם נהוגין להתיר החרם שיש בו על דעת המקום אם לאו אבל שאמרת שאין צריך היתר אינו כלום שעשיתו לזה כנדרי חרמות שאמרו בפרק ארבעה נדרים קרנן שאשתי נהנית לי ושאכה את בני ושגנבה את כיסי ונמצאה שלא גנבה ושלא הכהו שהוא מתיר וכן בשנדר בשאביה רע דהוה ליה כתולה נדרו אבל כאן אין כאן שגגה ולא תלייה אלא שראו שהיא חרם שאין יכולין לעמוד בו ובכל כי הא נשאל ומתירין לו:

קאשטיון

תמו) שאלת תקנת רבינו גרשם ז"ל שהחרים שלא ישא אדם אשה על אשתו

בו הוצאות ממון עד שיטכימו בדבר כלם הנשים כאנשים כי מי יגזור על ממונם בלא רשותם אלא שגדולי המס וקצת מן הקהל קראי העדה כאפוטרופין על יתר הקהל וכ"ש כאן שהמזאכה לכבוד שמים ואם עול המס כבוד תוכל עול מפני המצוה. ואשר אמרו שאין מזאכה זו צריכה רק לפאר בית הכנסת לכבוד שכניה מאי רק וכי רק זה מיעוט ומועט הוא לפאר לכבוד השכניה אחר שיצא מפיהם אוהב נפשו יזחק מזה. ואולם אם באו לחזור בהם איני רואה שיחזרו בהם רק בהיתר החרם ואף על פי שאמרו על דעת המקום נראה מהיהא דאמרי' בשבועות דעל דעת המקום אין לו היתר דלפיכך הוצרך משה לומר להם על דעת המקום דלא ליהי כפרה לשבועתייהו אפשר דכל חרמי הקהל הם כנדרי האשה שעל דעת בעלה היא נודרת וכן הקהל על דעתם הם נודרים וכאלו התנו שכל זמן שירצו להתיר לעצמם יותר דאם לא כן שום חרם ושבועה מחרמי הקהל ושבועתייהם לא יהא להם היתר לעולם לפי שאין הנודר מיחל לעצמו אלא אחרים מוחלין לו. ועוד שאין השבועות והנדרים ניתרין אלא בפתחים והרבים אין להם פתח אחד ופתחו של זה אינו כפתחו של זה ופעמים לזה יש פתח ולזה אין פתח אלא שהיתר נדרי הצבור שהן מפירין לעצמן הם כנדרי האשה וכדרב פנחס דאמרי כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת:

תמו) עוד שאלת קהל שהחרים על דעת המקום ולא הזכירו על דעת אחרת אם יש לו התרה או לאו:

תשובה יש לי מקום עיון מפני שאמרו בשבועות שאמר להם משה לישאל דעו שאני משביע אתכם על דעתי ועל דעת המקום ואמרו לשם על דעת המקום למה לי והשיבו כי היכי דלא ליהוי להו הפרה על שבועתייהו אע"פ שלא אמרו כן בנדריים פרק ארבעה נדרים ומ"מ אין אדם נתר אלא בפתחים וכן אין הנדר מתיר לעצמו מדכתיב לא יחל דברו ואמרו ז"ל הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלים לו וכיון שכן שום חרם שהחרים צבור אע"פ שלא אמרו על דעת רבים מן הדין אי אפשר לתתירו מפני

שאלות ותשובות

רנח

בעלת מום מאותן שלא היה רשאי לקיימה ומחמת התקנה הזו יצא ממקומו ובא מונטפסולירי ושלת ושאל לי ואמרתי שמדעתי אין הרב מתיר את זה מפני שזה מן הדברים אשר אסורין להשתות ואינו דומה לשוב ואל תעשה כי זה באיסור הוא לו ואפי' במקום שב ואל תעשה באשה ששהתה עם בעלה עשר שנים ולא ילדה שמחוייב לישא אחרת משום פויה ורביה אי סביר דלא תקן בזה הרב ומ"מ בין תקן בין לא תקן אותה תקנה לא פשטה בכל גבולותינו ואף לא בגבולין פרוכינצה הסמוכים לצרפת לא שמענו שפשטה ומעשים במקומינו בתלמידי חכמים ואנשי מעשה שנשאו אשה על נשיהם ואחרים רבים ולא חשש שום אדם בדבר זה מעולם:

וכן שלא יגרש את אשתו אלא מדעתה אם החרים הרב זה אפי' במי שישא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה ואעפ"י שנצטוינו על מציה זו לגרשה או ישא אחרת עמה ואם נאמר שעל הכל תקן והחרים או נאמר שהיא לא תקן אלא באשכנז ובצרפת מפני צורך השעה במקומות הרב לא תקן בכל מקום שאם כן אפי' תשובה עיקר תקנתו לא ידעתי אך מן הדומה הרב לא תיקן בכל מקום שא"כ אפי' נשים שאדם מחוייב לגרשן בפני מומין וכופין את הבעל לגרש מפני שממיקתו ואע"פ שהוא רוצה לישא אחרת ושלא לגרש אין שומעין לו כדאיתא בגמרא היאך אמר רב שלא יגרשנה ומעשה נא לידי מתלמיד אשכנזי שהיתה אשתו

תמו השאלות ותשובות תהלה לאל בוחן

לבות הרוכב ערבות:

בית שמואל

אבן העזר א הלכות פריה ורביה בית שמואל יב

סעיף י' (א) ר"ג החריים וכו'. הטעם כי רבינו גרשום החריים על הנושא על הפסד כיון דליכא חשש איסור. גם כחכ, עכשיו אחר אלף תמישי כנר רצ"א [ד]משום קטטה מיקן ולא משום דלרר לדיקורא. וכתב בד"מ [הקצר אות ט'] נ"מ מזה, היכא דליכא פלוגתא בתקנתא, המקיל לא

עין בתהוריק סק"ב

מכתב בדפוס משתב

ערך לחם

שעת הנישואין לבר הוא *מושבע, והכי הוא אומדן דעת בני אדם, כך נ"ל. ועיין טור חו"מ סימן של"ח דין ג' וי"ד סימן ר"ח דין ה', ומציעא פרק הפועלים על (שכירות) ושבתו וחסימה דף צ' ע"ב, ועיין רשד"ם וי"דו ס"י קל"ג, והרשב"א חלק ב' ס"י ע"ט. נשא אשה על אשתו ונשבע לשניה שלא ישא אשה אחרת עליה, אף על גב שמתה הראשונה או גירשה, לא שרי ליה לישא על השניה בטענת שהיה נשוי שתיים וגם עתה יהיו לו שתיים, דאי הכי על שתי נשוי מיבעי ליה למימר, ומלת עליה כל שהיא נשואה לו משמע, בין לבדה בין עם האחרת שקדמה לה, וזה פשוט, כמו עליה דלשון תורה.

באר היטב

סעיף י' ב. ר"ג החריים. משום קטטה מיקן ולא משום דלרר לדיקורא, ונ"מ בזה, היכא דליכא פלוגתא בתקנתא המקיל לא הפסיד. גם, עכשיו אחר אלף תמישי כנר כלה הזמן, ומכאן ולין אינו אלא מנהג שנהגו להמיר, לכן במקום ספיקא מעמידין על דין תורה. ד"מ [הקצר אות ט' וי"א]. כתב בהלכות קטנות [חלק ב'] ס"י (ל"ח) [ל"ה] לתקנת ר"ג אקרקפתא דגבני מונת, אבל אשה בכל דהו ינחא לה, ולכן מותרות לינשא ב' אשכנזיות לספרדי אחר, ושכן הורה הרב אורני) שגא, ע"ש:

פתחי תשובה

סעיף י' יד. על אשתו. עיין ב"ש לקמן סימן קנ"ח סק"א שכתב, לכאורה נראה [ד]בזמן הזה שיש חרם ר"ג מאור הגולה שלא ישא אשה על אשתו, אין עד אחד נאמן להעיד שמתה אשתו, דהא דבר שנתחזק באיסור הוא ואין עד אחד נאמן כמ"ש ביו"ד סימן קכ"ז [סעיף ג' בהג"ה], עכ"ל. ושם כתב זה כמסתפק, אך בסימן ט"ו סק"כ כתב כן בפשיטות ע"ש. ועיין בתשובת נודע ביהודה [קמא] חלק אה"ע ס"י ל"ג בד"ה העולה, כתב שדרכי הב"ש בזה אינם מוכרחים, ע"ש, גם בספר קרבן

נתנאל פ"י דיבמות אות (ק') [ר"ן חולק על הב"ש בזה עיין שם. גם בתשובת בית אפרים חלק אה"ע סימן א' בדיבור המתחיל ועוד, כתב דהך דינא דהב"ש צ"ע, ד"ל דשפיר מהימן עד אחד משום דהוי מילתא דעבידא לגלויי, וכמדומה שאין נוהגין עתה לדרקק בזה כלל, כי מי שבא אליו כתב מאוהבו ממרחקים שמתה אשתו, נושא אשה על פיו ואין מדקדקין אחריו למחות בידו כלל, עכ"ד. גם בספר ישועות יעקב בסימן קנ"ח סק"א חולק על הב"ש בזה, דכיון דאינו רק מילתא דרבנן נאמן עד אחד אף דאיתחזק איסורא, ובפרט במילתא דעבידא לגלויי, ע"ש. ושם העיר עוד לחקור בזה, בעד אחד שמעיד שמתה אשתו והוא בא לב"ד לשאול אם מותר לישא אחותה שהוא איסור כרת, וגם אי מותר לישא אחרת מצד איסור ר"ג מאור הגולה, דאף אי מאמינים אותו נגד זה שמותר לישא אחרת מ"מ אסור לישא אחותה [עיין ב"ש בסימן ט"ו שם], ומעתה כיון שבא לשאול על שני דברים דבר תורה ודרכנן כאחד, אפשר דאין אנו יכולין להקל גם בענין דרכנן, דהוי זלוז לדברי תו"ל, וכמ"ש הרדב"ז הוכחא במגן אברהם הלכות ק"ש בספק קרא ק"ש חוור וקורא משום דק"ש דאורייתא, אף דרק פסוק ראשון הוא מן התורה, מ"מ צריך לקרות כל הג' פרשיות, כיון דאנו מסופקין על דאורייתא ודרכנן כאחד, אם אנו מחמירין על דבר תורה ומקילין בדרכנן הוי כמזולזל במילתא דרבנן [לא מצאתי זה במגן אברהם הלכות ק"ש, עיין בסימן ס"ז סק"א שכתב טעם אחר דכך היתה התקנה כו', אמנם בסימן קפ"ד סק"ז כתב כן המגן אברהם בשם הר"ש חיון וכני שמואל ח"ב ס"י מ"ב] והר"י הלוי [ס"י מ"ד] בענין ספק אם בירך בהמ"ו, דצ"ל גם ברכה ד' מהאי טעמא, ע"ש]. אך כאמת לא דמי, דהכא אם ישא אחרת לא ישא אחותה בלא"ה, ע"כ אין מקום להחמיר בזה ע"ש. ועיין בנודע ביהודה תניינא [אה"ע] ס"י ו' על דבר האיש אשר בשנת רעבון הלכה אשתו ממנו ובן ובת עמה מדוחק פרנסתם, ושוב לא נודע מהם דבר יותר משמונה שנים, אם יש להתיר לבעלה לישא אשה אחרת. והשיב שאין למצוא לו עזר כיון שאשתו לא פשעה ומחמת רעבון הלכה, ולפי המוכן ברשות בעלה הלכה, ומי יודע סיבת עיכובה ואולי הוא ע"י אונס, ומקום מצוה אין כאן, שאנו נותנים ג"כ לכן ובת חוקת חיים וא"כ קיים מצות פריה ורביה, ואף שהכנסת הגדולה בהגהות ב"י אות ע"ח מביא תשובת רש"ך [חלק ב' ס"י ע"ט] אם נשבתה יכול הבעל ליקח אשה אחרת, אולי מיירי שם שלא קיים פו"ר. וסיים, דאף שיש סברא לדון ולהתיר לו שלא יהא נכשל בהרהורי עבירה בכל יום, מ"מ נתת דבריך לשיעורין, ואם תתעלם אשה מבעלה איזה זמן לא יזו סיבה, או שתהיה חולה איזה זמן, וכי נתיר לו לישא אחרת על אשתו, לכן אין דעתי להתיר בזה, וגם איסור אינו אומר כיון שכבר יושב זמן שמונה שנים בלא אשה, ואם ימצא מאה רבנים שיתירו לו לא אמחה בידו, עכ"ד. ושם בסי' ז' נשאל על שאלה כזו ממש, אלא דשם העיד עד אחד ששמע מאחד שהאשה מתה, והשיב להתיר מחמת העדאת העד. וכתב, דאף דבנודע ביהודה קמא [אה"ע] סימן ל"ג לא הכרעתי לסתור דברי הב"ש לחלוטין, אבל [שם] בסימן נ"ד בד"ה (ואמנם) *והנה במה, ע"פ תו"ב הבאתי דברי התוס' [גיטין ב' ע"ב ד"ה הוין] דמה שאינו דבר שבערוה, אף דאיתחזק איסורא, אינו ברור שאין עד אחד נאמן, רק מספקא לך, וא"כ באיסור דרבנן יש להקל, ובפרט שזה שנים רבות שאבד זכרה, קרוב הדבר שמתה בשנת הרעבון, ולכן יש להתיר. וכתב עוד שם [תניינא אה"ע] בסי' ח' בעובדא שהעיד העד שבהיותו במקום פלוני מתה אשה פלונית, אבל העד לא ידע אשת מי היא, והאיש בשמעו הדברים האלה אמר (אשתו) [אשתו] היא, בזה יש לדון אולי הבעל דבר עצמו אינו נאמן במקום דאיכא למיחש שמא עיניו נתן באשה אחרת [עיין לקמן בסמוך בשם תשובת בית אפרים מה שמביא בשם צמח צדק ועבודת הגרשוני], ומ"מ כיון דבזמן הזה שכבר כלה הזמן חרם ר"ג ליכא חשש איסור תורה, וגם מאחר דמתחילה לא איתחזק איסור רק מפיו שאמר שיש לו אשה, יש להקל, ע"ש. וכתב עוד [שם] סוף ס"י קל"ו, שנשאל מהגאון מלונדון אורות אנשים הבאים ממדינות רחוקות לקהילתו ושלחו גיטין לנשותיהם, וכאו כתבים מכ"ד שהשליח מסר הגט להאשה כרת, ואין חתימת הב"ד ניכר שמה, אם יכולים המגרשים לישא שם נשים. וכתב, כבר הכרעתי בנודע ביהודה תניינא שעד אחד נאמן להעיד לאיש שמתה אשתו, וכיון שעד אחד נאמן, א"כ שטר בעדים אפילו לא נתקיים, כיון שלדברי הרשב"ץ [תשב"ץ ח"ג ס"י ט"ז] [המובא לקמן סוף סימן קמ"ב בהג"ה] זה עדיף מעד אחד, לכן דעתי להתיר, ע"ש. ועיין עוד שם בסי' קמ"ז בתשובה מכן המחבר, באשה שנשתתית וזה שבע שנים אשר ברחא מבעלה מתוך טירוף הדעת, ונאבד זכרה ולא נודע מה היה לה, אם מותר הבעל לישא אשה אחרת. והביא דברי אביו בתשובה סימן ו' הנ"ל שלא רצה להתיר באשה שנאבד זכרה זולת בהעדאת עד אחד, וכתב, דאף דיש לדון בזה, מחמת דנגד חוקת חיים יש תזקה אחרת שאם היתה בחיים היתה חוזרת לבעלה כאשר שלא היתה קטטה ביניהם, (ו)מ"מ חלילה לו לחלוק על אביו ז"ל. ומ"מ העלה להקל להבעל זה, כיון שיצאה אשתו מביתו מתוך טירוף הדעת, ולפי דבריו היתה כמה שנים מוחזקת לנשתתית, ובנשתתית פסק הרמ"א דיש להקל להתיר לו לישא אחרת, ואף ד"ל דרוקא באשה שהיא שוטה לפנינו, אבל כאן יש לחוש שמא נתפקחה, מ"מ מוקמינן לה אחזקתה אשעת יציאתה מבית בעלה, ויש לזה הוכחה, דאל"כ היתה חוזרת לבית בעלה כו', ואף דהב"ח [אות ו'] כתב דצריך היתר ממאה רבנים, י"ל דגם הב"ח לא כ"כ אלא אם היא בחיים בודאי, אבל אם יש ג"כ ספק שמא מתה, גם הב"ח מיקל. וסיים, ויען כי אין הדבר ברור כ"כ כו', לכן אין לסמוך עלי עד שישכחו עור שני רבנים. ובענין התחייבות שיש להאשה על הבעל, וגם בהשלשת גט פיטורין כי למיחש בעי פן תבוא האשה, יעשו כמו שפסק אאמ"ו בנודע ביהודה קמא [אה"ע] ס"י ג' [עיין לקמן ס"ק ט"ז] ע"ש. [ובתשובת חתם סופר [אה"ע] ח"א] סימן ב' באיש אחר נשתתתה אשתו זה כמה שנים, והוליקה לעיר אחרת למקום רופאים, ועתה אומר שנודע לו שמתה, וגם הביא עד אחד

ראש פינה - עקבי הבית

סקב"א. היכא דאיכא פלוגתא כו' עכשיו אחר אלף כו'. ואף למה שהנאמ"מ ס"ק י"ז שהרש"ל מפקפק בזה, מ"מ עכ"פ הו' פלוגתא בתקנתא:

לשכת הסופרים

ב"ש סקב"א. דררא דאיסורא. נ"ב, עי"ש, ועיין משונמי [ראה אה"ע ח"א ס"י ב'] חמ"ס:

גליון מהרש"א

סעיף י'. רבינו גרשום החריים. נדרכי משה [ואת ה] כתב בפשיטות למסר רבינו גרשום היה אף בנזמנת האשה רשות לישא עליה, מיהו הר"ן נחשבה [ס"י ח"א] נסתפק בזה. ועיין בזן לז ספר ב' ס"י כ"ב, ועיין נחשבה הרלנ"מ ס"י מ"א, ועיין עוד תשובת זן לז ספר ג' ס"י נ"ד, ועיין נכ"ש לקמן סימן קט"ו סק"ז וסימן קנ"ח סק"א, וסימן קנ"ט סעיף ה' בהג"ה. ומשנת הר"ן הנ"ל מובא כנ"י יו"ד סימן רכ"ח עלה ר"ט ע"ג. על הנושא על אשתו. עיין [וקמא] סימן ע"ו ח"מ סקט"ו:

חידושי הגרע"א

סעיף י' (ז) [ז] ר"ג החריים. נ"ב, אם הוא אומר קידשתיך נעדים והיא מנחמת, דהיא מותרת לעלמא, יכול הוא לישא אחרת כיון דלין עכנא ממנו. תשובת רש"ל סוף ס"י כ"א:

אמרי ברוך

סעיף י'. ר"ג החריים. נ"ב, יעין סימן קנ"ח כנ"ש ס"ק א' דדין עד אחד על מתת אשה, ונספר נודע ביהודה ח"ב אה"ע ס"י ז': ב"ש סקב"א. לכן במקום ספיקא כו'. נ"ב, יעין ש"ך יו"ד סימן ר"ח ס"ק ג':

שאלות ותשובות

שצו

בקתא חדא אלא חדא קנייה יאינה יהשנייה קנייה ימשוייריה. ומה ששאלר בעניי בן שמונד גמר' סימניו יבסתם חינוקות ילא גמר' או אפילו גמר' ילא שהו באמת יש הפרש בין הלשנוח אלא שאתר ייאה שהדברים עתיקים יהלייב באשלי רברבי בפירוש השמועיה שבפרק החילץ (דף ל"ו) ישבפרק הערל (דף פ"ב) ישבפרק מילה (דף קל"ה) ומה שכתבתי בפרק הערל לפי אוחו פי' פסקתי כן וכמו שכתבתי כאן מפירוש יעוד יש לי ענין נוסף בשבת פרק מילה ומי שצריך למעשה יבורר לעצמו.

אלף רה) שאלר' ראיבן נשא אשה בח טוביב יילדה לו בת יאחר כך תקפו יצר' יקנה שפחה ינחעברה ממנו שלא בקידושין וקודם שילדה גיירה יאחר שילדד לא פירש ממנה ולא שב מדרכו הרעה יעודנו מחזיק ברשעתי ינעברה לי פעב שנית יבעט באשתו ישנאה על לא חמס בכפיה יגב את כתו מאשתו יאשוניה הידיעני אכ חייבין הקהל למחנות בידו ילגרש אה האמה הזאת אפילו אכ קדשה יאם נהגי באחה מן המקומות שלכס לגדור ולעשית תקנרי על כיוצא בזה שלא ישא שום אשה אחרת על אשתו הודיענו היאך הדין יאיך ראוי לקהל לנהוג על ענין כזה.

התשובה שנינו ביבמות פרק כיצד (דף כ"ד ב') הנטען מן השפחה ונשתחררד מן הנכרית ונתגיירה לא יכניס יאכ כנס לא יוציא. ומהו לכתחלה לא יכנס דלנות שפחים איכא ימכוער הדבר גם כי חשש יש בנו שלא נתיגירה לשם שמים אלא כדי שתנשא לזה ועצת חטאין יש בנייהן וכל שכן זה שהרחיק האהובה בנשיאיה וכנס את זו השניא שהכל יודעין כלה זו למה נכנסה לחדר יאין מן הראוי לירש שפחה גבירתה ונשואין כאלו גורמין להביא לעולם בנים סוררין ומורין ועל כן נסמכה פרשה סורר ומורה לוראית בשביה אשת יפה תואר ילכי תהיינה לאיש שתי נשים האחה אהובה וגר' ואשר אמרת אכ יש תקנה בינתינו על כיוצא בזה וישא ישא איש אשה אחרת על אשתו חס ושלום לא פרץ שוב אדכ כיוצא בזה בינתינו ואפי' קל שבקלים להתעולל ביד רמה עם השפחה ולגיירה ולישא וכל שכן להרחיק מחמתה אשת חיקי ועל כיוצא בזה מזבח מוריד דמעיה יכבר משנים קדמוניות החריב הגאון רבינו גרשום מאיר עיני גולה ז"ל כל מי שישא אשה על אשתו יאפילו בת זוגה של אשתו הכשרה וכל שכן כזו ושנים ושלושה היי בארצות האלו שנשאו אשה על אשה יאשוונה מחמת שלא היו להם תולדיה מן הראשונה יעם כל זה לא עשו אלא לאחר כמה פיוסין ועם כל זה לא ראינו באחד מהם שעלה זיווגם יפה וקהלכם המקודש אשר יצא להם שם בארצות הקודש איך יתנו יד לכיוצא בזה לשלוח הבתורים בעולתה ידיהם וילמדו הרבים דהקל בבנות אברהם וראוי לקהל חסידים יחכמים ונבונים דבר כמותם להכריחו להשיב אשתו ראשונה ולעשות סייג לדבר.

אלף רג) שאלת עיד קטנה היא חרשה מהו שתמאן מי אמרו' דהאי דלא תקינו רבנן מיאנין לחרשה משים דמימנעי ילא נסבי לה הני מילי בחרשה גדולד דאי אמרח תמאן לא סמכא דעתיא עלה לעולם אבל בעודה קטנה ממאנת או דילמא לא שוא גדולה ילא שנא קטנה.

מכהברא ידאי דממאנת דכל שהיא קטנה ממאנה לא שנא חרשת ילא שנא פקחה דאי לא יא אפשר דלא מישתמיט בשים דוכתא חד מן הנאי או מאמיראי דאמרו הכי אלא חרשה לא מיפלגה דינא לנפשיד למהוי כחרשה גדולה כי היכי דקטן חרש לא מפליג דינא לנפשיה למהוי כחרש גדול דאילו חרש דעלמא תקינו ליה נשואין משים דלא אהי לכלל נשואין וקטן לא תקינו ליה נשואין משים דאהי לכלל נשואין כדאיתא בריש פרק הריש (דף ק"ב ב') ואכ איתא בא ינאמר דאפי' חרש יכו' יהוא קטן ליהוי ליה נשואין אף על פי שלא תקנו לקטן דעלמא נשואין משום דזה בא לכלל נשואין וזה לא בא לכלל נשואין אלא לא חקי בקטן בין פקה לחרש יכן לא חלקו בקטנה בין חרשה לפקחה. אלף רד) שאלת עוד לברר לך מה שאמרו בפרק ב"ש (דף ק"י ב') גמרא קטנה יחרשת קטנה קנייה יאינה קנייה חרשה קנייה ימשויירת מהי הספס דשייר בקטנה ימהו השייר דשייר בחרשת יכן אי אמרינן איפכא.

ד' כי קנייה ואינה קנייה שאמרו לימר דמספקא להו יאכ תקנו לה לקטנה נשואין גמורין מדבריהם היאיל יאתיא לכלל דיעה ונשואין דאורייתא יהרי היא קנייה אצלו בלא שיור' כאשת איש דעלמא אלא שיוצאה כמיאין יאם כן מן הדין ביאתה או חליצתה פיטרה את חברתה החרשת יאף על פי שתקנו לה נשואין אי שמא נשואין שתקנו לקטנה כיון שאינה גדולה ואינה בת ביאה כגדולה הרי היא כמטיילת עמו בחצר ואינה קנייה כלל והילכך אינו בדין שתפטור ביאתה אי חליצתה את חברתה החרשת ואף על פי שהיא קנייה לו במקצת ואינה קנייה גמורה הואיל ילא אתיא לעלים לכלל דיעה ונשואין גמורין דאורייתא והילכך כל שנפלו לפניו קטנה יחרשת אי אפשר לכנוס את הקטנה והשאר אצלי ותפטור החרשה בביתאד של קטנה דשמא הקטנה אינה קנייה ונמצאת החרשה יוצאה בכדי וכן אי אפשר לכנוס את החרשת והשאר אצלו ותפטור את הקטנה כי שמא הקטנה קנייה יאין ביאת החרשה שאינה קנוי' גמורה אלא שיש שיור בקנייה פיטרת איתה יאי אפשר לימר ששתיהן בנוח בקתא חדא קניות יאינן קניות שאם כן יכנוס אחת מהן אי זו שירצה ויפטור את השניה ממה נפטך שאלו שתיהן קניות הרי זו שכנס קנייה ופיטור' צרתה ואם אינן קניו' נכרי' בעלמא נינהו יאלו במתני' קתני אין ביאת אי מהן פוטרת צרתה וכן אי אפשר לימר ששתיהן קניות ומשוירות שאם כן יכנוס אחת מהן יביאתה פוטרת את חברתה דכיתה. והילכך על כרחין אית לן למימר דלא תרויהו בנות

מב שאלות ותשובות סימן יד מהרש"ל

הכי צריך ב"ד אחר להתירו, כדאיתא בפ"ק דביצה [ה ע"א], ובפרק ד' מיתות [סנהדרין נט ע"ב], ק"ו הכא. אף שיש לשדות ביה נרגא ולומר, שאני התם דלא קבע זמן לפרישתם, דקרא [שמות יט, טו] היו נכונים לשלשת ימים לא קאי אפרישת אשה של אחריו, אלא הכי קאמר היו נכונים לשלשת ימים כלומר לקבל התורה, ואחר כך אמר אל תגשו אל האשה, ולא הוקבע זמן לפרישה זו, אף שהטעם שבשבילו נאסר הפרישה דהיינו מתן תורה בטל, מכל מקום צריך מניין אחר להתירו, שהרי לא הוקבע זמן להדיא. וכן כתבו התוס' [ביצה שם ד"ה כל], והרא"ש [שם פ"א ס"ג].

מכל מקום אומר אני בודאי תקנות רבינו גרשום נמי ככהאי גוונא, דאי אפשר לומר שפסק להדיא שלא יתקיימו גזירותיו ותקנותיו [רק] עד [סוף] אלף (הששי) [החמישי] ותו לא, שהרי זו לא מצינו בין תקנותיו. אלא שצ"ל אותו שאומר שלא נגזרה אלא עד [סוף] אלף החמישי, היינו שכך היו מקובלין לפי הטעמים והסברות על מה נתקנו גזירותיו, יורה שלא גזר ותיקן אלא עד אלף החמישי, אם כן הוי כפרישת אשה של מתן תורה, וצריך ב"ד אחר להתירו.

ולכא למימר ולטעון לזכותו, מאחר שבאונס אירע לו, שלקח האשה על ידי עדות שקר שהכשילו, אם כן ליכא צד לגזירת רבינו גרשום מאור הגולה, שלא גזר אלא אלכתחילה, ולא אדיעבד שאירע באונס. דאם כן לא היו רוב הגאונים אוסרים ליבם היכא שנשוי כבר, דהא גם כן אונס הוא ובריעבד, דהא נפלה לפניו בהרמנא דמלכא, וגזירה היא מלפניו, וכבר מושבע ועומד ליבמה, אפילו

10156

ומה שכתב הרשב"א [בשו"ת החדשות מכת"י סי' קנז]⁶⁹ ששמע שרבינו גרשום לא גזר אלא [עד] לסוף אלף החמישי, ומהרי"ק הביאו בסוף שורש ק"א. מכל מקום האי מילתא לית ליה עיקר גבן, ומילתא פריחה כשמועה פורחת, על כן היא נידחת⁷⁰. חדא, דהא לפי טעם שכתב ר' אביגדור כהן [הובא] במרדכי ארוך [כתובות ס"י רצא] בתשובה אחת המתחלת, אלכה לי אל הגדולים על מה תיקן רבינו גרשום כו', האי טעמא שייכת האידנא כמו מקדם, ואין חילוק בין אלף חמישי לאלף הששי. ועוד כל הגאונים כגון האור זרוע ביבמות [ח"א סוף ס"י תרלח], והמרדכי [שם ס"י קי] בשם ר' אביגדור כ"ץ בפרק החולץ. וכן הסמ"ק [סי' קפה] כתבו שאם היבם נשוי, שלא יכול ליבם מכח חרם דרבינו גרשום כו', ואפילו למאן דס"ל מצות יבום קודמת, ואותן הגאונים כולן באלף הששי היו כאשר ידוע. ועוד דברוב נוסח התקנות של רבינו גרשום מאור הגולה לא הזכיר זמן, ואדרבה כתב גבי תקנה דשתי נשים שאין להתיר אלא בק' חכמים מג' קהילות ומג' ארצות כו', ואעפ"י כן לא יתירו עד שיראו טעם טוב בדבר עכ"ל. ואם כן איזה טעם טוב המשתנה לעילוי. אלא אדרבא בעו"ה הדורות פוחתים ומשתנים לגריעותא מידי יום ויום.

ואף את"ל שלא תיקן אלא [עד] לסוף אלף החמישי, וגם כן היה טעם לתקנו, שלא שייכא אלא עד סוף אלף החמישי, סוף סוף מאן שרייה, הלא צריך ב"ד אחר גדול בחכמה ובמניין כוותיה להתירו, וראייה משוכו לכם לאהליכם [דברים ה, כו], שאף ישראל לא נאסרו אלא לזמן קצוב, וטעם למיליהו הוה, אפילו

69. עיי"ש בהערה מס' 71. וכן עיין בשו"ת ב"י דיני כתובות ס"י יד שהאריך בדברי הרשב"א אלו. אולם הרשב"א בח"א ס"י אלף רה מתוך דבריו משמע היפך הדברים הנ"ל, וכן עיין בח"ג ס"י תמו כתב וז"ל, ומעשים במקומנו בתלמידי חכמים ואנשי מעשה

70. עיי"ש בהערה מס' 71. וכן עיין בשו"ת ב"י דיני כתובות ס"י יד שהאריך בדברי הרשב"א אלו. אולם הרשב"א בח"א ס"י אלף רה מתוך דבריו משמע היפך הדברים הנ"ל, וכן עיין בח"ג ס"י תמו כתב וז"ל, ומעשים במקומנו בתלמידי חכמים ואנשי מעשה

שאלות ותשובות

סימן ס"א ס"ב

מנחת אלעזר

עג

בבית אפרים ויש דבאמת משנה שטולד מקרא מלא הוא לפתח מטאח רוצן וגם אין לדון על קודם שנעשה בר חיובא רק בשעם שנעשה בר חיובא (ומכריח עלמו לעשות לטון הצורח יחי' ועי' כבר ביארנו בזה בקיד. ועל יחר דצריך יס ג"כ לעקפק ולפגל אולם לא יורשני עתי להאריך כעת בכל פגע ופגע, ואחמסם בצרכה שוכטיס:

סימן ס"ב

אשר הקטית עפ"י הס"י (צ"ה ר"ס ס"י תקפ"ח ויר"ד ס"י קי"ז וסרי"ט ס"י) שמידע דהכ"ה שהחורה כתבה בפירות בלשונה לסחיר אין כה צ"ל **מכמים** לאסור. וקשה דהא אומה תורה הטעם דעני טהרה דם עוהר עוהר ואכן אסרינן דם עוהר וכל דם משום חומרא דר' זירא עכ"ל. ועל כהך טונהך על האי דפסק הרמ"א צ"ל ק"ל סע"י ח' דטהגינן להחמיר שאין צועלין על דם עוהר ביולדת פ"ט. ל"ק ד"ל דהא ר' זירא דייק משום זה בליטתי שפיר צרות ישראל החמירו על עלמון שאפי' רואות טפת דם כחדל וכו' שצנות ישראל הם צעלמן החמירו וקצבו על עלמון והם יכולים לאסור על עלמון דבר שמתחר מה"ט כמו קבלת הרצ"ס (כנ"י להלן) אבל לולא זאת שהם החמירו על עלמון לא היינו נחזרים צום ר"ל באמת משום דהחורה החמירו בפירות לא היינו אוסרי' וכ"י הס"י. ואף שמשלשן הסופ' צמנילה (דף כ"ט ע"ג) כראה שהקתחא דרצנן הוא הך דר' זירא בעין דאוי ע"ש וי"ז צדאי היינו רק צשיטפסא דליטנא דקראוהו תקנת ר' זירא אבל באמת ר' זירא צעלמו י"ל שלא הי' עתקן כגד היחר התורה בפירות לולא שצנות ישראל החמירו על עלמון דהא מלינו ציטתע צן כון שנעכש על שציערל לילה אי' מפיו כ"ש חומרא מרוב ימים באלו אריו ומחמת שצנות ישראל החמירו על עלמון מחשש ופסק דאורייתא והם צעלמן יכולים לקבל עליהם אף שמתרש להיחר צחורס כהאי דפסקינן צשיע יוד' ה' נדרים (ס"י ר"ד סע"י ז') קבלת הרצ"ס חלה עליהם שנוהגים כן ומעלמן לעטוח גדר וסיג לחורה ע"ש והיינו שחכמים לא חקרוהו רק שהם קצבו עליהם לחומרא ואסור הוא להם ומיילא לדורות חסו שאמר ר' זירא כנ"י. וגם ויש הרמ"א צ"ל ק"ל ח"ל כבר פטע המנאם בכל ישראל שאין צועלין על דם עוהר דיינו כשאר דם לכל דבר עכ"ל היינו מנהג של איסור שהוא קבלת הרצ"ס שחלה עליהם ועל זרעם כנ"י וזה נדרים:

אשר הקשית דאיך אסר רגמים ליחם שחי נשים דהא כתבה החורה וכו' הס"יין לאיש שחי נשים משמע שהחורה החירה בפירות עכ"ל. יש ליישב לע"ד לכבון דהנה באמת קשה לכא"י. אי' למה לא גזר רגמ"ה וחכמי דורו אז רק עד סוף אלף החמישי דייקא ואם ישרה הגזירם צענינו וצעני חכמי דורו שיה"י החרס לדורות אי"כ למה לא גזרו עד עולם. (ז' ואם באמת הי' הגזירה רק עד אלף החמישי למה החזיקו צה איסור עד עולם צמקווחת שקצלו חקתחו כתי"ש הרמ"א צ"ל ע"י צ"ל סע"י ח' וצ"ה י"ל דבאמת הי' כותחם דרגמ"ה וחכמי דורו צמזירה ז"ל לחקן עד עולם ורק מחמת שלא יכלו להוסיף על החורה ולאסור מה שפתיחה החורה בפירות כי הס"יין לאיש שחי נשים גזר בקושטייך ע"כ עשו גדר רק על זמן וזו מותר בכל דבר כיון שאינו גזר רק לזמן עד אלף ה"י אבל כיון שכוחהם הי' באמת צדאי

ולפי"ן יוצן דברי הרמז"ם (צפ"י וס"י גירושין) הנו' להנה כפי שציארנו להרצ המגיד ק"ל (צ"ה ס"י איסורי צ"ה) לדעת הרמז"ם לחזקה כשרות רק מנעם רוב והנס כודע דהיכא לילא מהרוב כגון הך דפ"צ לכחוצות דרוב נשים צחולות כשאות יס להן קול חו שאין לה קול איחנע לה רוצם ומה למד הד"מ ושאר פוסקים לענין ויס צראש שילא מהרוב ולא אוקמינן עד בחזקה רוב צסמות כשרות כנודע וביארתי צענין זה צאלוכה צעה"י צכומס וקווחה וס"י כיון שצח על הפני' הרי עכ"פ איחנע גצ"י חזקה כשרות דרוב צ"ח וצח"י לקוגיא דאפקעיכוהו כחצתי ג"כ ומה צ"ק"ד. וא"כ כיון שאיחנע גצ"י חזקה כשרות דרוב צ"ח ונש"י הרצ המגיד לדעת הרמז"ם כיון שאיחנע לה רוצה צמה שצח על הפני' ע"כ י"ל מהרוב וטוב ליש גצ"י חזקה כשרות דלין אדם עשה צ"צ. חמו עכ"י הרמז"ם צלשונו שלא סייך חזקה שאין אדם עושם צ"צ"י אלא צחצחו שגריטס לצד או צמקדש על הנאי שח"י עד שיפרש שהוא צעלנת זנות או פרש עשה צ"צ"י עד שיפרש שהוא צעלנת זנות או פרש על הנאי הוא צעל אבל צשאר הנשים הרי כל זונה צחוקת זנות צא עלי' עד שיפרש כי הוא לקס קידושין עכ"ל הרמז"ם והיינו צחצחו וכן צקידש על הנאי כיון שאינו דרך זנות רק דרך אישות הרי הוא קחס צחוקת כשרות דלין אדם עשה צ"צ"י (וחזקה הוא מנעם רוב לשיטתו כנ"י) אבל צשאר כל הנשים הרי כל זונה צחוקת זונה וכיון צצמנעשה שצח עלי' י"ל מרוב צ"ח הכשרים אין סייך חזקה דלאעצ"י כיון דילא מהרוב לחזקה כשרות. ומעתה מדברי הרמז"ם אלו עד ראי' וסייעתא לדברי הרצ המגיד צ"ה ס"י איסורי צ"ה ליש לנ"ל דק"ל דחזקה כשרות הוא מנעם רוב לדעת הרמז"ם ולפי"ן אס דרצנן לא מוזהר זהירי אישתי ליש חזקה כשרות לגצ"י דרצנן כנ"י ומשאי"כ לנ"י הצ"ה אפרים י"ל חזקה כשרות גם לרצנן כנ"י. **אולם** יס ליישב דברי הרצ המגיד גם לר' הצ"ה אפרים לחזקה כשרות הוא חזקם צעלם ועכ"י י"ל דלנצי איסור דרצנן ליש חזקה כשרות להנה באמת הקסם סס צעלמו צצ"ה אפרים דילמא צחוחו טעה טעמה גדול עבר מיד ואינו חזקה ותי' דמיעטא דמיעטא דלא שכיח הוא ולכי האי לא מיישינן ככ"ל והחיתה לפנין דאורייתא היינו שיעצור על לאו ש"ש צו מלקוח שיופסל עיי' הא לא שכיח צדאי צחוחו רנפ אבל מילי דרצניהם ותקנות וסיגיגים רבים הם חסו אינו צרור שלא עבר כלל על שום דחז"פ ומה שנומלא צש"ס או צירושלמי (שאין חולק עליו צצ"י) גם אס נאמר דעל הרוב לא עבר צחוחו טעה גם על דרצנן מדחז"ל עכ"פ אינו עד מיעטא דמיעטא כמו לדאי לאו ש"ש צו מלקוח דזה לא שכיח אבל חומרות חז"ל רבים הם צלי שיעור וא"כ ליש לוותר חזקה כשרות לרצנן גם לר' הצ"ה אפרים ואינו חזקה צעלם גם אס נאמר דרוב לא עברו אז גם על דרצנן טוב ליש רק מנעם רוב ולא כד"ן חזקה כשרות צעלם לדאי וכיון דזה י"ל מהרוב צמה שצח על פני' שלא כדך צכ"י הכשרים אי"כ ליש כלל דרצנן חזקה דלאעצ"י גם לדעת הצ"ח כנ"י וא"ש דברי הרצ המגיד — או י"ל דק"ל להרצ המגיד כיון דלא מוזהר זהירי דרצנן ע"כ י"ל ספק גם צעמה הרשעוהם הדעון לו מיד ועבר מדחז"ל שהמה כהררים החלויים צצמרה צכומס הלכות ומלות וא"כ אין כאן רוב כלל ולי"ש חזקה כשרות מוה"י וד"ק. ומיילא ל"ק קושטייך דלמס לא נעמד על חזקה כשרות משטולד. ע"ש

שאלות ותשובות סימן סיג מנחת אלעזר

כהזכר רק היכא דהתורה התיירא צפירות כמיש העיני צמלז שהתורה חמרה אשר יעשה לכל מולאכה וכו' וכן לענין סמורה צבצילה דכתיב צפירות צתורה או מכוז לכרי וגם לענין מילה צצצת שבי העיני משום שמוקד הדקט ציוס אפי' צצצת צדך חיוב צבל היכא צילפינן חרשינן צדך שלילה כגון שאנו מדייקין מוס צם לא ירלה הא עיי תערוצות ירלה פשיטא לזה אינו רק דרש צדך שלילה ומשפט' דקרא לא משמע כן רק ילפינן צדך שלילה למדו חז"ל זה ופשיטא דהס יכולים להחמיר ולגזור גם צתערוצות שלא יקריבו ולא כי העיני רק היכא שכחצת התורה צפירות או צדך חיוב ציוס אפי' צצצת ולא צדך לימוד משלילה כנו' וא"כ לא קשה כלל קריתת הפנים מלידות צצצתים ככ"ל וכן ל"ש מה שהעיר המח"ס כנו' ממש תורה לא תצטל גדי ודשינן יזה צדך שלילה גדי ולא עוף דעל כזה לא כי העיני קבל וכוונתן :

ובעין סצרת העיני כי הגמרינו מוגר ז"ל, וכבר קדמו בעיני זה צצצת פני ארי' להבי מראצדלס ז"ל לענין דשיל"ו (וכבר קדמוהו עוד מלפניו ג"כ) דהיכא כשנאמר דלא צטיל י"ה המיעוט ומכירה את הרוז ל"ש לומר כן גם מדרבנן כיון שהוא היפך התורה דאמרי רבים להטות ע"ש לדרבנן ואכמיל: **ובענין** כזה דהעיני תאחתי על פסקי התימ' צצצתים צפ' וקוס שכגו (אות קי"ב) שבי דהקולץ אפי' אילן סקק אינו רואה קיומן צצכה (וצלחת צתוס' שלפנינו לא נמלא זה כלל וצדאי הי צה.ס' כתי' שלפנינו) ואיך שייך לומר כן לעיני דהא התורה חמרה צפירות רק עץ אשר תדע כי לא עץ מואכל אותו חשית וכח. והיחכן שחומר תורס צפירות לעשות דצר תקלה שאינו רואה מנהה קיומן צצכה. ונראה כי מוס למדו צלחת היאר כי לפי"ד הפסקי תוס' אלו לא צצקית מיי לכל צרי קומרי עליס ויערות אלא מוחמת שהתירה התורה צפירות עץ חיים הוא למחזיקים צה ועי"כ לא החמירו כלל ולא כהגו לתות לזה אף המהדרין מן המהדרין :

וביתר הענינים לא הקפיק העת לעיני ולכחוב צהיות עתה עתה עתה צצצתת צענינים אחריס צעה"י ועוד חזון למיעד אי"ה צבי טוב, חשים לצ צצרים ללמוד ציעור עיני ולקקוד על דלתי התורה ועוד לך וישמח לצי גם אכי ואחסוס צצצת חיים וצטוס והללמה וכו' :

סימן סיג

הגיענו מכתבך צמועדו. וגם כי סכני עמוס העידידה צימים האלו נפתיי מעע להשיבך אך צקלינה האומר צזה צעה"י: **ומ"ש** על דברי רש"י צצכהדרין (פ"ג ע"ב) ד"ה סירוק שבי ח"ל ולצקף צי ימים רלחת דס אדוס והוא טובלת לרלייה דס ירוק נמלא שימוש עמה צי ימים צצדחה עכ"ל והקשית דלמה דוקא על חצ' ימים יט חטש הלל ישמש עמה לעולם צצדחה כ"ז שלא טובלה עוד הפעם עיכ דצריך. ולכארי הוא פלא. אך נראה כותה רש"י דאלו חשני ימים אס ומשמחו ומשילתו צדאי צכל אופן שיהי דתרי הוא חוטצת

(א) והגיה וסעידנו עתה חכס אי דליק מכי חשיין לאיס שתי נשים דצלחת אשומעינן התורה רק סלכה זו ללא יוכל לצבר את צן האחונה דגס עתה לאחר חנגומיה שייך זה כשא' עבר ולקח שתי נשים (דלכן פסקינן קידושין תופסין צחייבי לחרין מ"כ צחומרה נגומיה לקידושין חוספין) וסתורס אשומעינן אס עתה כן ולקח שתי נשים לא יוכל לצבר את צן האחובס עיפ כן שטוחס ואינו סתירה לליקור סגור נגומיה :

צדאי עד שולס רק מוחמת שלא יכלו לומר צפירות עד עולם מוחמת שהוא נכד לשון התורה שהתירה כנו' עיכ סכריחו לומר לזמן אצל הדורות של אחר אלף הסי מנילא החזיקו פפיר צהליקור גם להללה כיון צצדאי כותה נגומיה סי' כן ורק מניעס הכו' כי רק עד אלף הסי' והי"ו בעיני מ"ש צצצת חחס קופר (חלח"ס ק"י ר"ו) דכוחגיס צרוז חפולות לכחוב כחצ הרצנות על זמן יט על ג' שנים ויש על חונס ומי"ו מעולם לא כשומע שאחר כלוח הזמן ההוא ילא כקי מרצנות שלו ויעס המנהג עפיו"ג צחוי"ו סי' של"ג שאקור לפועל ומלמד לשכור א"ע יותר מעל ג' שנים דאיכ ילא מכלל שכיר לצצד ואקור להשכיר עלמו לצצד עברי עיכ כוחציס על פחות ומש שנים אצל עי"ו סס מנילא קצלות על כל ימי חייהם רק סמוכרס לכחוב כן צצחות ומש שנים ע"ש. ועי צצצת משכנות יעקב סי' אי מלחגי"ו (והוצח צצצת ק"ק ע"י) עפיו"ד סרצצין צפ' ואחסנן שאין להוקיף על הולכות וגם צחקר מנילה לא עשו עד שומלאו להס סמוך מלח"ס עיכ לא היקן נגומיה רק לזמן כדי שלא יהי כמוקיף עתה עי"ש לדרכו. **אך** צלחת מלצד זה י"ל דכיון דכעשה ליקור צחרס צזה ליש להקשות כלל לפי"ד כה"י דהא חרס צזה כמו נדר וצצעה שאוקר הוותר עי"ו כדאי צצדריס ויוכל לאקור עליו גם הוותר מלח"ס ה"פ. וגם מלצד זה כיון שאנו כוחגיס להלריך ליקח היתר מוק' רצנים גם צמוקוס מלה כצצילה לישא אחרת כשהחייב עליו לישא לחמת וצעי"כ דצצירח לן כהצקקיס דכגומיה בזר גם צמוקוס מלות פי"ו והוא לצקיר ד"ה וכבר ציארנו צזה צהצצות ועי' צצרת ריבין (מלחעי"ע ק"י ה') מה שהלריך צזה. **ורלתי** צצית שזן דוקח (ח"צ ק"י פ"ה) שקדמוך השואל סס צקיישייך על העיני צצצומיה מכי חשיין לאיס שתי כרים ועי"ש מה שחי' שללודך עעה מותר צצצת סתחדש לפי העת והזמן (והצי"א ראי' מלח"י דלארזו ציצמות צריאוכיס שהי' מכוונים לשס מלכה יצוס קודס ועכסיו אמרו חלילה קודס וזה אינו ראי' דזה אינו מפורש כיכ צהורה ליצוס דוקא קודס דיש לפשט צקקל ואס לז יהפן אי"ש לקחת את יצמתו וכו' ומללה נעלה וכו' שזרו גם לכחלה כשלא יחפון צה ח"ס) ותוהכי על דצרו ז"ל דאיך שייך לומר דהתורה חשמה ח"ו צצצ סתחדש לפי העת והזמן. אלא על ככך שקק ללריך עעה מותר ואסיכ ימזור סדצו לדין תורה דועיקרר ולבייח"כ יחאל דלכך לא בזר רק עד אלף ססמי"ו ושאסיכ ימזור סדצו לר"ת חס מותר גם להע"ו אצל מנילא החזיקו אחיכ ומעמי" כנו'. שוב רלתי גם צצרת חחס קופר (חלק עי"י ק"י) שהקשה השואל קשייך עי"ש מה שחי' ומה סכצצתי צעה"י ללעיד יוחר: (א)

והנה על הך כללל דהעיני הקשה צפנים מלירות צחי' וצמים (דף ע"ד) דהחס מלח"ס מותר עיי חערוצות דהתורה חמרה מוס צס לא ירלה סא עיי חערוצות ירלה. אפי' מד צמד ומכונים בזרו ומוס קתירה לדי סעי' עכ"ד. וכן צחחס קופר (חיריד ק"י ע"ג) העיר מונה שאקרו חז"ל צצר עוף צמלז והתורה חמרה לא תצטל גדי ולא עוף עי"ש. ולפע"ד אין שום מוקוס לקותיא על העיני עמוקותו אלו דהעיני לא

מאור הגולה

סיפר אאמו"ר זצ"ל: בצעירותו, וכבר היה האדמו"ר זצלה"ה מפורסם כגאון וגדול, ביקר פעם אצל האדמו"ר משיניווא זצלה"ה, ושוחחו ארוכות. תוך כדי שיחה הגיש האדמו"ר משיניווא ניר לפניו, ובקשו שיחתום, ויצטרף בזה "להיתר מאה רבנים" שהגה"ק משיניווא היה עוסק בו באותו הזמן (כנראה שהרבי זצ"ל היה בקי בכל המקרה הנ"ל).

אך הרבי ענה לו בחריפות, "איך זה יעלה בדעתו של מר, הרי גט בעל כרחו אינו מועיל" (בלשונו באידיש: ווי פאלט איהר אויס גט בעל כרחו העלפט דאך נישט). הגה"ק הישיש משיניווא נרתע והחוויר, ואילו הרבי מאוסטרובצא עמד, תוך כדי דיבור, על חומרת תגובתו ודבריו, ובכדי לפייס את האדמו"ר הזקן פתח ואמר:

רבנו גרשום זכה לתואר "מאור הגולה", שאיש מהראשונים לא זכה לו. והרי ספריו של רבנו גרשום אינם כה מרובים כמו גדולי הראשונים האחרים שספריהם מקיפים עולם ומלואו. אך הענין הוא כך:

קוב"ה וישראל תוארו בנ"ך כאיש ואשתו, וכן בחז"ל. וכשישראל חטא רצה הקב"ה לגרשם, כאשה שאינה מתנהגת כיאות, "וכתב לה ספר כריתות": בא רבנו גרשום ותיקן שגט בעל כרחו אינו מועיל, והרי עם ישראל אינו רוצה להתגרש מאתו יתברך, אם כן יש דרך אחרת, לא לגרש את האשה הראשונה, אלא לקחת אשה אחרת ולזנות את האשה הראשונה, באה תקנתו השניה של רבנו גרשום, שאין לקחת אשה שניה על הראשונה.

אם כך, הרי רבנו גרשום האיר את עיני עם ישראל בגלותו המרה והארוכה, לכן הוא נקרא "מאור הגולה".

ובך המשיך ואמר: כבוד הרבי משיניווא, אם הקב"ה ילך ויבדוק בכל שבעים האומות בעולם לא ימצא אדם כמוהו, ואתם יכולים להחזיק בדעה, שגט בעל כרחו מועיל. אבל אנחנו אנשים רגילים, מוכרחים להחזיק בדעה ש"גט בעל כרחו אינו מועיל", כדעתו של רבנו גרשום "מאור הגולה".

לא מוכרחים

סיפר אאמו"ר זצ"ל: שמעתי מהרבי זצלה"ה: די וועלט זאגט, אז מען קען נישט אריבער זאל מען ארונטער. קאצק לערנט: אז מען קען נישט אריבער מוז מען אריבער.

אין איך מייז, אז מען קען אריבער, "זאל מען אויך נישט אריבער".